

---

# **Reflexe druhého kurzu „Poradenství pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami“. Seznámení s počítačovými programy a přístroji, které lze uplatnit v logopedické diagnostice a intervenci (přístroje Logohelp 1 a Logohelp 2, specializovaný software)**

*Doc. Mgr. Kateřina Vitásková, Ph.D., Mgr. Renata Mlčáková, Ph.D.*

## **1. Uvedení do problematiky poradenství pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami**

Témata druhého souboru kurzů se soustředila na problematiku poradenství pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami. Cílová skupina, v našem případě pedagogičtí pracovníci středních škol a druhého stupně základních škol, patří k pomáhajícím profesím. Mezi specifické aktivity pracovníků pomáhajících profesí např. Michalík (2011) mimo jiné činnosti řadí záznam problému, řešení problému, poradenství aj. Podle Hartla a Hartlové (2010) termínem speciální poradenství rozumíme poradenské služby zaměřené na specifické skupiny klientů, kteří jsou znevýhodněni zdravotně či sociálně a jejichž handicap má dlouhodobý nebo trvalý charakter; cílem je dosáhnout maximální samostatnosti klienta a jeho zapojení do společnosti; významnou součástí je pomoc při překonávání průvodních psychických problémů klienta vyvolaných postižením.

Michalík (2011) vymezuje poradenství v pomáhajících profesích jako soubor aktivit a činností zaměřených na cílenou podporu, provázení a pomoc klientovi této služby, kdy rozhodujícími aktivitami jsou informace, rada, zprostředkování, vedení, zastupování, návrh programu řešení apod.

Poradenské služby žákům a studentům se specifickými potřebami poskytuje např. klinický logoped nebo logoped v resortu zdravotnictví v ambulanci klinické logopedie, v resortu školství např. logoped nebo jiný speciální pedagog (surdoped, tyflopoped, somatoped, psychoped, etoped) či psycholog ve speciálněpedagogickém centru, resp. v pedagogicko-psychologické poradně. Poradenství je poskytováno rovněž v sociální oblasti i prostřednictvím nestátních organizací.

## **2. Zdůvodnění významu informace o poradenství pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami pro pedagogické pracovníky středních škol a druhého stupně základních škol**

Pedagogičtí pracovníci středních škol a druhého stupně základních škol patří k pomáhajícím profesionálům, kteří se ve školách v rámci edukačního procesu setkávají s žáky, příp. studenty se specifickými potřebami. Z tohoto důvodu učitelé potřebují být s problematikou poradenství pro žáky, studenty se specifickými vzdělávacími potřebami seznámeni, potřebují znát školská a jiná poradenská zařízení, na která se mohou v případě potřeby konzultace či jiného požadavku souvisejícího se vzděláváním žáka, příp. studenta se specifickými vzdělávacími potřebami obrátit. V některých případech je vhodné společně se školským poradenským zařízením zvážit indikaci tzv. podpůrných opatření (např. speciální učebnice, služby asistenta pedagoga). Vhodně zvolená podpůrná opatření mohou klientovi se specifickými potřebami pomoci lépe se zapojit do hlavního vzdělávacího proudu.

## **3. Průběh kurzu „Poradenství pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami“**

Druhý sled kurzů v rámci projektu „Tvorba a realizace kurzů zaměřených na práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami pro pedagogické pracovníky středních škol a druhého stupně základních škol“ byl zaměřen na specifika komunikace s jedinci se speciálními vzdělávacími potřebami. Kurz „Poradenství pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami“ nabídl účastníkům 8 vnitřně diferencovaných lekcí v celkovém rozsahu 41 hodin, na jejichž vedení se podílel kolektiv lektorů. Jednalo se konkrétně o následující tematické celky a lektoři:

- Poradenství v kontextu služeb pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami – lektorky Mgr. Miluše Hutýrová, Ph.D.; Mgr. et Mgr. Gabriela Smečková, Ph.D.
- Poradenství pro jedince se zrakovým postižením – lektorka Mgr. Dita Finková, Ph.D.
- Poradenství pro jedince s tělesným postižením a s kombinovanými vadami – Mgr. Jiří Kantor.
- Poradenství pro jedince s mentálním a jiným duševním postižením – lektorka Mgr. Lucia Pastieriková, Ph.D.
- Poradenství pro jedince se sluchovým postižením – lektori Mgr. Jiří Langer, Ph.D.; Mgr. Pavel Kučera.
- Poradenství pro jedince s behaviorálními poruchami – lektorka Mgr. Miluše Hutýrová, Ph.D.
- Poradenství pro jedince s narušenou komunikační schopností – lektorky doc. Mgr. Kateřina Vitásková, Ph.D.; Mgr. Renata Mlčáková, Ph.D.
- Poradenství pro jedince se specifickými vývojovými poruchami učení – lektorka Mgr. et Mgr. Gabriela Smečková, Ph.D.

Celý kurz byl koncipován tak, aby jeho účastníci získali povědomí o jednotlivých typech poradenských služeb a zorientovali se v systému organizací poskytujících služby jedincům se speciálními vzdělávacími potřebami, a tím zkvalitnili svoje další profesní působení v kontaktu s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a s jejich blízkými osobami (rodiči). Praktickým výstupem realizace druhé etapy kurzů je publikace *Poradenství pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami*, která shrnuje poznatky jednotlivých lekcí.

**První lekce** „Poradenství v kontextu služeb pro jedince se speciálními vzdělávacími potřebami“ uvedla účastníky do obecné problematiky poskytování poradenských služeb jedincům se speciálními vzdělávacími potřebami napříč věkovým spektrem. Byli seznámeni se systémem školního poradenství, s poradenstvím ve zdravotnictví a poradenstvím v sociální oblasti s důrazem na zákon o sociálních službách. Lekce umožnila účastníkům kurzu efektivnější orientaci v celém komplexu služeb poskytovaných jedincům se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich blízkému okolí.

**Ve druhé lekci** „Poradenství pro jedince se zrakovým postižením“ se frekventanti kurzu seznámili s komplexem služeb pro osoby se zrakovým postižením, které se jak horizontálně (dle jednotlivých oblastí – poradenství školské, zdravotnické, sociální, poradenství v oblasti architektonických bariér, zaměstnanosti), tak vertikálně (od zjištění zrakové vady až do konce života – raná péče, speciálněpedagogická centra, vysokoškolské poradny, rekvalifikační střediska) prolínají. V rámci této části kurzu se frekventanti seznámili se službami, jež jsou osobám se zrakovým postižením, jejich rodinám i pedagogům poskytovány v jednotlivých odvětvích poradenství, ať již poskytovaných státními (speciálněpedagogickými centry a školskými poradenskými zařízeními), či nestátními organizacemi (středisky rané péče, SONS).

**Třetí lekce** „Poradenství pro jedince s tělesným postižením a s kombinovanými vadami“ umožnila účastníkům osvojit si zásady pro poskytování poradenské činnosti osobám s poruchou hybnosti. Dále byli seznámeni se specifickými oblastmi poradenských aktivit, jež jsou osobám s poruchou hybnosti zpravidla poskytovány, jakož i s požadavky kladenými na pracovníka poskytujícího poradenskou službu. Cyklus výuky byl uzavřen přehledem činností jednotlivých institucí poskytujících poradenskou službu osobám s poruchami hybnosti v České republice dle jednotlivých resortů.

**Lekce čtvrtá** „Poradenství pro jedince s mentálním a jiným duševním postižením“ přinesla účastníkům ucelené poznatky o poskytování poradenských služeb osobám s mentálním a jiným duševním postižením s důrazem na koordinaci a kontinuitu ve všech životních etapách – od rané intervence přes poradenství poskytované v průběhu školní docházky až po poradenství v oblasti pracovního uplatnění a v dalších oblastech života.

**Lekce pátá** „Poradenství pro jedince se sluchovým postižením“ seznámila účastníky kurzu s poradenskými aktivitami institucí a organizací poskytujících služby lidem se sluchovým postižením opět v duchu komplexního přístupu napříč celým věkovým spektrem – službami rané péče rodinám dětí se sluchovým a kombinovaným postižením, poradenstvím ve vzdělávání (speciálněpedagogická centra a poradenství pro studenty se sluchovým postižením na vysokých školách) a dalšími poradenskými aktivitami, včetně internetového poradenství, zacílenými na celou škálu témat dotýkajících se problematiky sluchového postižení (profesní poradenství pro neslyšící, kochleární implantace, sociálně-právní poradenství, život s nedoslýchavostí, tinnitem aj.).

**V rámci šesté lekce „Poradenství pro jedince s behaviorálními poruchami“** měli účastníci možnost osvojit si principy poradenské činnosti pro osoby s behaviorálními a emocionálními poruchami. Byli seznámeni se systémem péče o tyto osoby, především v resortu školství – zařízení preventivně-výchovné péče a ústavní výchovy, sociálně-právní ochrana dětí a mládeže, kompetence jednotlivých institucí v oblasti primární, sekundární i terciární prevence sociálněpatologických jevů a rizikového chování.

**Sedmá lekce „Poradenství pro jedince s narušenou komunikační schopností“** seznámila účastníky s logopedickou problematikou, se zdůrazněním významu mezilidské komunikace, popisem projevů jednotlivých typů narušení komunikační schopnosti, nastínila možnosti diagnostiky a poradenské intervence v rámci systému logopedické péče v České republice podle jednotlivých resortů (MPSV, MŠMT a MZ), včetně neziskového sektoru. Připojeny byly stručné informace o významu sledování problematiky poruch polykání a narušení svalstva obličeje a dutiny ústní (orofaciální oblasti) u osob s kombinovanými vadami a s narušenou komunikační schopností. Cílem lekce bylo také osvětlit základní principy poradenství v oblasti narušené komunikační schopnosti s ohledem na jednotlivé věkové kategorie, se zdůrazněním staršího školního a adolescentního období. Dílčími cíli bylo prezentovat cíl poradenství v oblasti narušené komunikační schopnosti, jeho prostředky, specifikovat hlavní resortní rozdíly v realizaci poradenství v oblasti narušené komunikační schopnosti a odkázat na základní legislativní předpisy, kterými se poradenství v oblasti narušené komunikační schopnosti řídí.

Logopedické poradenství se zaměřuje na všechny typy narušené komunikační schopnosti ve všech jejich formách. Vyžaduje interdisciplinární spolupráci a hlavně spolupráci s rodinou, školou a samozřejmě se samotným klientem s narušenou komunikační schopností. Je spjato s profesním poradenstvím a činností školských poradenských zařízení. Logopedické poradenství se musí opírat o charakteristiky a specifika vyplývající z vývojové psychologie, a jelikož narušená komunikační schopnost je mnohdy symptomatickou poruchou, je také spjato s patopsychologií. Období mladšího, středního a staršího školního věku má svá specifika, která přímo ovlivňují zvýšené riziko některých projevů narušené komunikační schopnosti. V pubertě a adolescenci se některé poruchy již kompenzují nebo mění své symptomy, mohou se ale také prohlubovat a jejich důsledky můžeme spatřovat i v oblasti psychické či sociální.

Frekventanti kurzu byli seznámeni s počítačovými programy a přístroji, které lze uplatnit v logopedické diagnostice a intervenci při práci s klienty s narušením komunikační schopnosti. Jednalo se o programy Mentio – výukový software pro děti a dospělé se speciálními potřebami, dále o soubor výukových, vzdělávacích a diagnostických programů nabízených Občanským sdružením Petit. Účastníci kurzu byli upozorněni na didaktické programy DysEdice, jimiž mohou osvěžit svou výuku zejm. u žáků se specifickými poruchami školních dovedností. Účastníkům kurzu byla představena ukázka práce s přístroji Logohelp 1 a Logohelp 2. Jmenované přístroje pracují na principu DAF (Delayed Auditory Feedback), tj. opožděné zpětné sluchové vazby, a mohou se uplatnit při logopedické diagnostice a intervenci koktavosti nebo breptavosti.

**V rámci lekce osmé „Poradenství pro jedince se specifickými vývojovými poruchami učení“** měli účastníci možnost osvojit si principy poradenské činnosti pro jedince se specifickými vývojovými poruchami učení. Seznámili se s požadavky kladenými na pracovníka poskytujícího poradenskou službu a s činností jednotlivých institucí poskytujících poradenskou službu v České republice dle jednotlivých resortů. Specifická pozornost byla věnována možnostem diagnostického a terapeutického působení těchto pracovišť ve spolupráci s dalšími odbornými zařízeními, rodinou a samotným žákem se specifickou vývojovou poruchou učení.

#### **Seznam použité literatury:**

1. HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. 2010. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-686-5.
2. MICHALÍK, J. et al. 2011. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-859-3.